

«ГРЕЦЬКИЙ ГОРІШОК»

ІСТОРІЯ ПРО ДРАМАТИЧНІ ПЕРИПЕТІЇ ЖИТТЯ ХУДОЖНИКА
ГЕОРГІЯ КОСМІАДІ

У 1916 році доля закинула Георгія Косміаді до Рівного, де йому довелося прожити 24 роки, які він вважав найкращими роками свого життя. Нині, трохи більше ніж через сто років, у Рівному було презентовано перший український документальний фільм, який розповідає про долю видатного художника та педагога, ім'я якого вписано у контекст розвитку історії мистецтв ХХ ст.

Ще 15-20 років тому у Рівному мало хто знав про Георгія Косміаді, який решту свого життя прожив у Німеччині. І тільки завдяки його доньці Надії Георгіївні Косміаді, яка повернула архів батька до України, Рівне відкрило неоціненний скарб, який художник залишив після себе і завжди подумки заповідав нашому місту.

Документальний біографічний фільм, який розповідає про ключові повороти долі Георгія Косміаді, отримав назву «Грецький горішок». Автор стрічки рівненський кінорежисер Віктор Булига пояснює, що його вразили драматичні перипетії життя митця, якого, незважаючи ні на які випробування, ніхто і ніщо не змогло зламати.

- Задум зняти фільм про Георгія Косміаді виник ще коли я познайомився з Надією Георгіївною - це вже більше 10 років тому, - розповідає Віктор Булига. - Я був вражений не тільки картинами Косміаді, а й потенціалом історії його життя. Наскільки багато різних перипетій, драматичних історій було у його житті... І спочатку була задумка навіть зняти ігровий художній фільм, але це, як ви розумієте, дуже дороговартісний проект. Тому ми зійшлися на тому, що для початку знімемо короткометражний фільм «Кавалери» - про саму Надію Георгіївну, а пізніше, коли вибудувався ланцюжок історії Косміаді аж до відкриття йому пам'ятника та арт-галереї у Рівному, тоді всі пазли склалися і для цього фільму.

Відтак у стрічці постає повна історія життя художника - від народження в Нальчику до символічного повернення на Волинь, про яке мріяв Косміаді в останні роки життя в Німеччині. Глядач дізнається про історію цієї грецько-російської родини, починаючи від діда Георгія Косміаді, якого доля колись закинула в Одесу, зустріч та одруження його батьків, дитинство майбутнього художника, проведене на Кавказі, роки, пов'язані з московським періодом життя Георгія Петровича. Саме тут він формувался як художник, опановуючи різні види образотворчого мистецтва, вивчаючи архітектуру, скульптуру, театр, поезію тощо. Тут відбуваються його перші виставки, в яких відчувається вплив відомих малярів Валентина Серова та Єгора Хрустова, зав'язуються цікаві знайомства. Потрапивши до культурно-мистецького московського середовища, Георгій Косміаді познайомився із творчістю Сергія Рахманінова, який до кінця життя був його улюбленим композитором і надихав його в живописі. Тут він зустрічає і своє перше кохання - Надію Сорокіну, і перший удар долі, коли дівчина помирає від тифу. Крізь усе життя він проніс теплі спогади і почуття до неї, згодом назвавши на честь Надії свою доньку.

Із фільму ми також дізнаємося про знайомство Георгія Косміаді зі своєю майбутньою дружиною Фрідою Бригіттою Герман, одруження у 1915 році та доленосу поїздки на Волинь, куди його командировано в якості

будівничого архітектора у складі 6-го Будівельного загону, що працював тили царської армії під час Першої світової війни. Тут довелося відкласти творчість і працювати на потреби армії, зводячи мости, лазні, тимчасові казарми.

Згодом, не сприйнявши Жовтневий переворот у Росії, Георгій Косміаді приймає рішення залишитися в Рівному, адже тут він розкриває свій педагогічний талант, розвивається як художник та знаходить своє місце в культурно-освітньому житті міста. Але незабаром стається ще одна трагедія в житті Косміаді - помирає 2-річний син Георгія та Фріди Бригітти, первісток Юра. Смерть Юри стала важким ударом для молодшої родини, та художник мусить справитися і з цим випробуванням.

У стрічці знаходить відображення розкриття таланту Георгія Косміаді як педагога-новатора, який викладав образотворче мистецтво та креслення в усіх навчальних закладах Рівного. Тоді це було багатонаціональне місто, де спільну мову чудово знаходили поляки, українці, росіяни та євреї, і Георгій Петрович працював у всіх 5 гімназіях міста. Крім того, він організовував поетичні вечори, театральні вистави, для яких створював афіші, декорації, костюми, вчив дітей ліпити, вишивати, різьби по дереву та інших металах тощо. Всіляко розвивав у дітей фантазію, творчість, виховував потяг до мистецтва. І його професійність та обдурованість як педагога, захопленість мистецтвом та викладацькою діяльністю, а також рівень робіт його учнів помічають Варшавська і Краківська академії мистецтв. Про це свідчать численні документи, листи, грамоти та відзнаки, наведені у фільмі.

Мрією Георгія Косміаді було відкриття дитячої художньої школи, яку він роками відстоював у тодішніх чиновників. Але коли нарешті його мрія здійснилася і його було призначено керівником школи, до Рівного увійшли радянські війська. Відтак родина митця змушена була виїхати до німецької Польщі, а згодом емігрувати до Гамбурга.

Стрічка «Грецький горішок» також відкриває чимало цікавих фактів про подальше життя Георгія Косміаді у Німеччині, де він працював художником-оформлювачем сцени в театрі, в державній опері, а згодом набуває авторитету і як художник. За 27 років життя у Німеччині від організував більше 40 мистецьких виставок, любив дарувати свої картини друзям, а от викладати йому тут так і не дозволили. Загалом же творча спадщина художника складає понад 5000 художніх творів.

Віктор Булига розповідає, що матеріалів для його фільму було настільки багато - Надія Георгіївна надала більше 500 документів із сімейного архіву, афіш, фотографій, малюнків його учнів, німецькі, польські, російські документи, - що цього би вистачило ще на кілька серій. Крім цього, важливим джерелом стрічки стала двотомна праця мистецтвознавця Лариси Костюк та

Наталії Тарасевич «Георгій Косміаді: життя і творчість в документах», видана у 2009 році у Рівному. У фільмі ми також чуємо запис голосу Георгія Косміаді, спогади самої Надії Георгіївни, коментарі мистецтвознавців.

Загалом зйомки фільму відбувалися приблизно протягом року і завершуються відкриттям пам'ятнику Георгію Косміаді на вулиці 16 липня у Рівному, яке відбулося минулого року. Віктор Булига зазначає, що разом із знімальною групою вони намагалися передати усі основні віхи життя Георгія Косміаді, аж до драматичних перипетій із встановленням пам'ятника. Втім, після презентації він бачить, що деякі моменти потребують доопрацювання.

- Поки що ми не виставляємо його в мережу, адже у фільмі є так звана фестивальна історія, і якщо ми будемо подавати його на фестивалі, то 90% фестивалів приймають стрічку тільки в тому випадку, якщо вона не була ніде оприлюднена. І хоча фільм все-таки більше під телевізійний формат, але спробуємо. Принаймні те, що він буде на III Міжнародному фестивалі «Місто Мрії» - це однозначно, але, звісно, не в конкурсній програмі, а в позаконкурсній, - додає режисер.

Надія Косміаді у свою чергу подякувала творцям фільму «Грецький горішок» і побажала рівненській творчій молоді не припиняти малювати, адже саме мистецтво є вічною цінністю.

- Ті давні часи, коли ми жили тут з батьком, дали нам багато усього дуже цінного і дорогого, - зазначила на презентації документальної стрічки у Рівненському краєзнавчому музеї Надія Косміаді. – І я можу тільки дякувати щоразу, коли бачу такі речі, що ви не забули того часу. Хотіла би ще вам усім побажати ще кращих часів, ніж були у нас, бо вже минуло сто років, багато чого змінилось... Але бажаю вам, щоб культура, наука, краса, яка є в поезії, музиці та живописі, щоб вони і надалі жили у ваших серцях. Не забувайте, що, незважаючи ні на які випробування долі, за поворотом завжди може бути велика краса.